

מתווה הדרכה לפעילות: מעשה שהיה בכפר בסלניי

נשים מהכפר בסלניי

בחרנו לפתח את הפעילות הזו, על מנת לבחון ולהעמיק באירועים שהתרחשו בכפר הצ'רקסי מוסלמי - בסלניי, באפריל 1942. בבסיס סיפור זה טמונים ערכים ואמונות אשר הכתיבו את בחירותיהם של אותן מצילות ומצילים, ושל קהילה מצילה בכללותה. במרכז מעשה ההצלה עמד התגייסותם האמיצה של תושבי הכפר למען יתומים זרים, שחלקם היו יהודים, למרות הסכנה הברורה שבה העמידו את עצמם. זהו העקרון של 'אדיגה חאבזה' - הקוד המוסרי של הצ'רקסים. בבסיסו עומדים הערכים של אומץ, נדיבות, נאמנות, משמעת ושליטה עצמית. אנו רואים בחשיפת הדור הצעיר למעשה ההצלה שקרה בכפר זה נושא חינוכי בעל ערך רב ורלוונטי לחיינו כיום.

מטרות

- לחשוף את המשתתפים אל סיפור ההצלה שהתרחש בכפר בסלניי באפריל 1942.
- לבחון את סיפור ההצלה מתוך פרספקטיבה מוסרית, תוך הדגשת ערכים של סולידריות חברתית, אומץ לב והומניות.
- לבחון את הדילמה של ההכרה בתושבי בסלניי כחסידי אומות עולם.
- לברר כיצד אותם ערכים מאז רלוונטיים לחיינו כיום, בהווה.

לינק לפעילות - <https://view.genial.ly/6208ac48e92a0a0018d0fbdb>

האנדרטה בכפר בסלניי

מהלך הפעילות

פתיחה

רקע היסטורי

בין השנים 1941 - 1944 הטיל הצבא הגרמני מצור אכזרי על העיר לנינגרד, במהלכו מתו כ-750,000 בני אדם מתו, כתוצאה מרעב, מחלות וקור. באפריל 1942, הוברחו מתוך העיר ילדים מאחד מבתי היתומים, דרך אגם לדוגה (שלימים קיבל את הכינוי 'דרך החיים'). הם היו אמורים להיות מועברים ברכבת לגאורגיה, אלא שהיא הופגזה ורבים מאותם הילדים נהרגו. את אלה שניצלו אסף קצין בצבא האדום במספר עגלות, והם החלו לנוע בדרכים הקפואות בין כפרים שונים, כשהם מתחננים לעזרה. באף כפר לא הסכימו להסתיר את הילדים, מתוך החשש מהנאצים. השיירה הגיעה לפאתי הכפר צ'רקסי מוסלמי - בסלני. ילדים מהכפר שהיו באותו הזמן בחוץ הגיעו לראות מה מתרחש. כותב יאיר אורון[1]: "כשניגשו לילדי השיירה, מצאו אותם אפתיים, ניסו לדבר איתם - ואלה לא עונים להם. חלקם כבר היו מתים או גוססים. הילדים קראו לאימהות שלהם מהשדות.

ללא שום הכוונה מאף אחד, הנשים החלו לאסוף ילדים לבתיהן. אחת הנשים חזרה לביתה עם ילד והשכנה שלה שאלה אותה: 'מה זה התינוק הזה? משהשיבה לה, רצה השכנה גם היא לשיירה - וממש רגע לפני יציאתה לדרך היא לוקחת אליה עוד ילד. באותו היום אימצו תושבי הכפר, בראשן אימהות, כ-32 ילדים, חלקם - יהודים (על נושא יהדותם של היתומים בהמשך הפעילות).

למורה

הכרות עם הסיפור הצ'רקסי

במהלך פעילות זו, נתוודע לסיפור הצלה יוצא דופן, שהתרחש במהלך תקופת השואה בכפר בסלני הצ'רקסי מוסלמי, שבהרי הקווקז.

תחילה, מה ידוע לכם על העם הצ'רקסי בכלל, ועל העדה הצ'רקסית החיה בישראל בפרט? **קחו מספר דקות על מנת לחקור את הנושא בעזרת המכשירים הסולרניים שלכם. לאחר מכן שתפו את הקבוצה בדברים שגיליתם.**

בהמשך לכל מה שהעליתם כעת לגבי הצ'רקסים, בואו נמשיך ולהכיר אותם קצת יותר בעזרת מצגת שתלווה אותנו לאורך הפעילות הזו:

שקף 2 - השמעת שיר קינה צ'רקסי המלווה בהסבר למילות השיר. ברקע מוצגות תמונות וציורים המתארים את התרבות הצ'רקסית.

שקף 3 - רקע קצר לגבי רצח העם הצ'רקסי בידי האימפריה הרוסית, שנמשך במשך מאה שנים, בין 1764-1865.

עד כה הכרנו במקצת את תולדות העם הצ'רקסי, כולל את רצח העם הנורא שחוו בידי האימפריה הרוסית, החל משנת 1764.

בחלק הבא של הסדנא, נתוודע לסיפור מיוחד במינו שהתרחש בכפר צ'רקסי מוסלמי בשם בסלני, שבהרי הקווקז. נצפה כעת בסרטון הלקוח מתוך סרטת של שרה ציפרוני משנת 2020: 'מעשה שהיה בבסלני' (שקף 4)

הנחיות

[1] אורון יאיר. הבנאליות של החמלה. 2016. רסלינג

למורה

בעקבות הצפייה בסרטון, הציגו בקצרה מידע נוסף, המספק הקשרים היסטוריים רלוונטיים, בנוגע לשטחי ברה"מ במהלך מלחמת העולם השנייה והשואה (פלישת הצבא הגרמני לשטחי ברה"מ ביוני 1941 במסגרת מבצע ברברוסה, תחילת הרצח בבורות הירי והמצור בלנינגרד וכו').

תאפשרו למשתתפים להציף שאלות נוספות שעלו אצלם במהלך הצפייה. לאחר מכן המשיכו לשקפים 5 – 8, המציגים עדויות נוספות מהכפר.

שאלה לדיון: אלו ערכים הניעו לדעתכם את תושבי הכפר בסלני במהלך ההצלה?

חלק אחרון

זיכרון והוקרה

עד היום לא הוכרו המצילות והמצילים מהכפר בסלני כחסידי אומות עולם, מכיוון שבאותה העת אי אפשר היה לדעת שחלק מהילדים היו יהודים [2].

האם לדעתכם צריך להוקיר בארץ את מעשה ההצלה בבסלני? כיצד הייתם אתם מוקירים את מעשיהם של תושבי הכפר המוסלמי בסלני? סרקו את ה QR (שקף 9) והציעו רעיונות יצירתיים בפאדלט.

עם סיום הפעילות, בואו נצפה במשותף בפוסטים שהעליתם בפאדלט ונדון בהם (התוצאות בשקף 10). בשקף הבא נוכל להתרשם מדוגמא ממשית להוקרה כזו. השקף מציג תלמידות מתיכון ברנקו וויס ע"ש אנה פרנק, בוועדת החינוך של הכנסת בשנת 2017, בדיון להכרה בתושבי בסלני כחסידי אומות עולם.

הנחיות

[2] התואר מוענק ע"י ועדה מיוחדת מטעם 'יד ושם' בשם מדינת ישראל והעם היהודי, ללא-יהודים אשר הצילו יהודים בשואה (ישנם מספר קריטריונים נוספים, עליהם ניתן לקרוא בלינק הבא: <https://www.yadvashem.org/he/righteous/faq.html>)

סיכום

לקראת סיום, בואו נקרא במשותף יחד את הטקסט המופיע בשקף האחרון של הפעילות:

הקוד הערכי החשוב ביותר של הצ'רקסים קרוי 'אדיגה חאבזה'. במרכז עומדים ערכים של אומץ, נדיבות, נאמנות, משמעת ושליטה עצמית. "חובתנו כצ'רקסים וכמוסלמים להציל בני אדם, וודאי ילדים המצויים בסכנת חיים. הצלנו אותם לא מכיוון שהיו יהודים, אלא מכיוון שהיו בסכנת חיים. אכן, הם היו בסכנה מכיוון שהם היו יהודים; 'כל המציל נפש אחת... כך כתוב בקוראן' מתוך: הבנאליות של החמלה. יאיר אורון.

שאלה לסיום: במה הפעילות הזו חידשה לכם, וכיצד היא רלוונטית לחיינו כיום?

הנחיות

